

Мила Ђ. Ђорђевић¹
Универзитет у Београду, Правни факултет,
Катедра за теорију, социологију и филозофију права
Београд (Србија)

378-057.87:34(497.11)
377.3-057.87:159.947.5
Оригинални научни рад
Примљен 13/01/2022
Измењен 30/03/2022
26/04/2022
25/05/2022
Прихваћен 30/05/2022
doi: [10.5937/socpreg56-35866](https://doi.org/10.5937/socpreg56-35866)

ИЗМЕЂУ СУДСТВА И АДВОКАТУРЕ: ПРОФЕСИОНАЛНЕ ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ СТУДЕНАТА ПРАВА У СРБИЈИ²

Сажетак: У овом раду ауторка ће се бавити питањем професионалних преференција студената права, са посебним нагласком на преференције ка судијској и адвокатској професији. У првом делу рада дат је приказ најважнијих правничких професија у Србији, док су у другом делу текста приказани резултати квантитативног истраживања спроведеног на Правном факултету Универзитета у Београду. У закључној дискусији ауторка ће покушати да систематизује добијене резултате и да да објашњење за резултате кроз приказ мотива којима се студенти руководе приликом избора будуће професије и кроз поређење услова рада у адвокатској и судијској професији.

Кључне речи: правничка професија, адвокатура, судска професија, професионалне преференције, студентске аспирације

УВОД

Спектар послова које дипломирани правници могу да обављају након завршетка основних академских студија је широк: у државном сектору могу се запослити као судије, тужиоци, правобраниоци, у државној управи, а у приватном сектору посао могу наћи у адвокатским канцеларијама, банкама и фирмама. Листа се ту не завршава, јер се као потенцијална занимања јављају и нотари – јавни бележници, јавни извршитељи, професори права на факултету или у средњим школама. Свакодневица и радни задаци сваке од ових правничких професија се разликују, а то повлачи са собом и разлике у степену одговорности, нивоу аутономије, количини слободног времена, угледа, друштвеног утицаја и висини зараде од тих послова.

¹ mila@ius.bg.ac.rs

² Рад је настао као разрада и допуна мастер рада „Професионалне преференције студената Правног факултета Универзитета у Београду” одбрањеног на Правном факултету Универзитета у Београду дана 29.9.2020. године, пред комисијом проф. др Данило Вуковић (ментор) и проф. др Саша Бован (члан комисије).

У овом раду ауторка ће се бавити питањем професионалних преференција студената права, с посебним нагласком на преференције ка судијској и адвокатској професији. Пожељност ове две професије биће анализирана кроз мотиве којима се студенти руководе приликом избора будућег занимања, а ауторка ће испитивати и да ли се преференције студената разликују зависно од пола и успеха на студијама.

ДРУШТВЕНИ КОНТЕКСТ

Према теорији модернизације Велзела Инглехарта (*Welzel Inglehart*), економски раст и држава благостања воде ка већој економској, интелектуалној и социјалној аутономији појединаца, што за последицу има преиспитивање неконтролисаног и неограниченог ауторитета над људима и осетљивост за идеје индивидуалне слободе (Janković, 2017, стр. 82–83). Модернизација доводи до еманципације у различитим областима живота, између осталог и у радној мотивацији. На сферу рада у Србији су, поред модернизације, утицале и системске промене које су обележиле процес постсоцијалистичке трансформације (Lazić, 2011; Lazić, Svejić, 2004; Pešić, 2017). Пре свега, дошло је до успостављања тржишта рада и његове либерализације, као и до промена у обиму запослености (Poletić Ćosić, 2019, стр. 149). Пређашњи социјалистички образац сигурног и сталног запослења трансформисао се у мање сигурне видове запослености (Poletić Ćosić, 2019, стр. 144). Стални радни однос постаје изузетак, а појединци се све чешће укључују у флексибилне, краткорочне и самосталне радне ангажмане (Poletić Ćosić, 2019, стр. 144) и то уз сталну потребу да достигну додатне образовне квалификације, вештине и остану у процесу додатног обучавања и оспособљавања (Мојић, 2012, стр. 111).

„Класична” тростепена подела животног тока на образовање или припремање за запошљавање, радну каријеру и пензионисање више не важи (Мојић, 2012, стр. 111). Запослени нису у могућности да изаберу један правац рада и следе препознатљив „каријерни пут” у оквиру истог подручја запослености током читавог живота (Мојић, 2012, стр. 111). Капиталистичко друштвено уређење је као базичне вредности наметнуло оне индивидуалистичке: неповредивост приватне својине, слободу, једнакост пред законом, материјални статус и сл. (Lazić, Pešić, 2019, стр. 189). Млади, у складу са таквим капиталистичким вредностима, на посао гледају инструментално и за очекивати је да им испуњавање личних циљева буде на првом месту. Претпоставка је да вреднују флексибилност на послу, високе зараде и широка дискрециона овлашћења, те се може претпоставити да ће им приватни сектор бити привлачнији у односу на државни.

Радно окружење у које треба да ступе млади је неизвесно и динамично, а одређене промене су захватиле и правничку професију како на глобалном (Roach Anleu, 2000, р. 77), тако и на локалном нивоу (Dabetić, 2018a, стр. 8). Неки од савремених трендова су раст броја правника, другачији начини уласка у професију (Deflem, 2008, р. 188), уска специјализација, пораст жена правника (Glenn Dau-Schmidt *et al.*, 2009), затим све мањи број самосталних адвоката и све већи број великих адвокатских канцеларија. Већи број правника последица је промена које су се догодиле у правничком образовању, а у Србији је тај процес повезан са приватизацијом правничког образовања (Dabetić, 2018b, стр. 9). У таквом измењеном окружењу налазе се млади студенти права

који спрам доминантних индивидуалистичких вредности и променљиве радне климе бирају своје будуће правничко занимање.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Правничке професије у Србији

Право је професија која пружа веома специјализоване услуге које се заснивају на знањима која нису свима доступна и одликује је аутономија у раду и монопол над правничким услугама и праксама (Deflem, 2008, pp. 186–187). Аутономија и монопол су обично и законом прописани у циљу обављања те професије у јавном интересу и развијања професије и њеног интегритета изнутра (Deflem, 2008, p. 182, Šporer, 1990). Осим аутономије и монопола, аутори наводе још неке одлике професија: дуготрајно високо образовање, постојање стандардизације у обављању праксе, постојање друштвене контроле и друштвених санкција, постојање кодекса професионалне етике, трајно бављење занимањем, услужна оријентација итд. (Ovesni, 2009, str. 21–22). У теорији не постоји сагласност да ли постоји једна или више правничких професија (Roach Anleu, 2000, pp. 89–91; Calavita, 2010, p. 27; Deflem, 2008, p. 182; Parsons, 1968, str. 536–547), а став о плуралитету правничких професија је доминантан међу домаћим ауторима, јер се професионални идентитети правника у Србији образују тек након формалног образовања, кроз правну праксу (Mrakovčić, Vuković, 2019, str. 80; Vuković, Grozdić, Forić, 2020; Sibinović, 2011; Spasić, Šarkić, Sibinović, 2011). Стога ће се у овом раду говорити о правничким професијама у множини. Након завршетка студија на правним факултетима у Србији, дипломирани правници могу да оптирају за неке од следећих правничких професија: адвокат, судија, тужилац, правобранилац, јавни бележник, јавни извршитељ, правник у приватном сектору, правник у државном сектору. У наставку рада ће детаљније бити приказане одлике судијске и адвокатске професије у Србији.

Изазови судија и судијских приправника

Судијска професија се традиционално сматра за једну од најугледнијих правничких професија у сваком друштву (Zvekić, 1983, str. 283), али данас у Србији пред будућим судијама стоје бројни изазови. Преовлађује мишљење да је положај судија важећим Уставом из 2006. године³ погоршан (Шић, 2017, str. 205). Осим слабијег институционалног положаја, судије доживљавају и директне и индиректне притиске, најчешће од стране извршне власти (Dabetić, 2018c, 31–49). О односу државе према судијама говори и чињеница да, према наводима Друштва судија Србије, удруживање судија није подржано и да држава у најбољем случају игнорише, а у најгорем случају отворено опструира рад удружења (Dabetić, 2016, 109–110). Као посебан вид притиска се наводе медијска саопштења, јер судије знају ко стоји иза одређених новина (Dabetić, 2020). Половина судија у Србији сматра да судство није довољно јако да

---

³ Устав Републике Србије – Устав РС, *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006.

позове на одговорност извршну власт и да је њихова позиција довољно сигурна да обезбеди независност правосуђа (Gavrilović, Milanović, 2014, str. 86–87). Уставом РС нису прописане ни посебне гаранције које се односе на материјалну независност и висину зарада судија и чак 87% судија у Србији сматра да није адекватно плаћен за посао који обавља, а само 8% је сматрало да је њихова плата задовољавајућа. Став да судијска плата остварује „гаранцију независности” заступа само 11% судија, док више од трећине сматра да је та функција испуњена макар половишно (Grupa autora, 2017, str. 41–42). Још једна важна одлика српског правосуђа је његова феминизација: истраживања показују да у Србији 71% судија чине жене (Vuković, Grozdić, Forić, 2020, str. 19).

Уколико дипломирани правник одлучи да постане судија, он ће морати да обави две године приправничког стажа (за то време има статус судијског приправника), да положи правосудни испит и да након положеног испита одређени број година ради у суду⁴. За то време имаће статус судијског помоћника, што је заједнички назив за судијског сарадника, вишег судијског сарадника и судског саветника⁵. Њихов посао се састоји у пружању помоћи судији, изради нацрта судских одлука, проучавању правних питања, судске праксе и правне литературе, изради нацрта правних схватања, као и вршењу других послова. Иако постоји теоријска могућност да судијски приправници буду плаћени, конкурси су ретки и расписују се за мали број људи, а последњи јавни конкурс за попуњавање радних места судијских приправника које је расписало Министарство правде је био 15. децембра 2017. године.⁶ До тренутка понављања конкурса, сви студенти који се одлуче да приправнички стаж обављају у било ком суду у Србији морају да буду у статусу волонтера. У пракси се дешава да лица остају у статусу волонтера и након положеног правосудног испита, радећи послове судијских помоћника (Вајовић, Војовић, Костић, 2019, str. 19, 31; група аутора, 2018а, 31). Примања судијских помоћника (када постоје) се крећу у широком распону у зависности од звања и платног разреда у који су распоређени, али већина ипак сматра да она нису у складу са обимом и важношћу посла који обављају. Треба истаћи да зараде судијских помоћника нису дефинисане у односу на проценат плате судије суда у којем помоћници раде, као и да повећање зараде није предвидљиво и не мотивише их да задрже постојећи статус и да остану у правосуђу. Ипак, у најнезавиднијем положају се налазе судијски помоћници – волонтери, који не само да нису плаћени, већ им се ни време проведено у статусу волонтера не урачунава у радни стаж (Вајовић, Војовић, Костић, 2017; Група аутора, 2019, str. 5).

⁴ Две године за судију прекршајног суда, три године за судију основног суда, шест година за судију вишег суда, привредног суда и Прекршајног апелационог суда, десет година за судију апелационог суда, Привредног апелационог суда и Управног суда и дванаест година за судију Врховног касационог суда (чл. 31 Закона о уређењу судова (ЗУС), Сл. гласник РС, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – др. закон, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 – одлука УС, 87/2018 и 88/2018 – одлука УС).

⁵ Чл. 58 ЗУС

⁶ Конкурс је објављен у Службеном гласнику РС број 112/17 од 15. децембра 2017. године и доступан на следећем линку: <https://www.mpravde.gov.rs/obavestjenje/17506/javni-konkurs-za-popunjavanje-radnih-mesta-sudijskih-pripravnika.php>, 6.8.2020.

Промене у адвокатури

Разлике унутар адвокатске професије су толике да одређени аутори сматрају да су у питању две одвојене професије: једну групу чине они адвокати који опслужују корпорације и они који су самостални адвокати или мале адвокатске фирме које опслужују појединце (Calavita, 2010, str. 27). У прилог оправданости ове поделе говоре велике разлике у престижу и приходима адвоката (Abel, 2008, pp. 548; Roach Anleu, 2000, pp. 89–91; Deflem, 2008, pp. 189; Stake, Dau-Schmidt, Mukhopadhyaya, 2007, pp. 939–981). И у српској адвокатури долази до сличног раслојавања, мада не у тој мери као у САД. Резултати истраживања показују да адвокати који раде у великим канцеларијама или се баве привредним правом најчешће имају бољи материјални положај од адвоката који раде самостално (Vuković, 2017, str. 105–106). Истраживања у Србији показују да су просечни годишњи приходи домаћинства адвоката далеко већи од просека у земљи и међу другим правничким професијама (Vuković, 2017, str. 106–109). У Србији је ово раслојавање повезано и са доласком страних адвокатских канцеларија које су довеле до неформалне корпоративизације адвокатске професије (Vuković, 2020, str. 149). Стране адвокатске канцеларије броје по више стотина адвоката у целом свету (енг. *global professional services firms*) и пркосе традиционалним режимима регулација адвокатског посла (Flood, 2011, p. 508; Parker, 2004, str. 347–380). Ипак, у Србији су ове промене за сада ван формалне сфере. Поред раслојавања адвоката и неформалне корпоративизације, раст броја адвоката је тренд присутан на глобалном нивоу, па и у Србији (Vuković, 2020, str. 148–149). У 2018. години на једног адвоката је ишао 761 становник, док је двадесет година раније (1990. године) тај однос био 1 : 3834 (Vuković, 2020, str. 148–149).

Приправнички стаж у адвокатским канцеларијама такође траје две године⁷, након чега се стиче услов за полагање правосудног испита, а са положеним правосудним испитом појединац се може уписати у адвокатску комору као адвокат. Током те две године стажа, дипломирани правник у адвокатској канцеларији има статус адвокатског приправника или адвокатског приправника – волонтера, што зависи од тога да ли је са својим принципалом⁸ склопио уговор о волонтирању или уговор о раду.

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР

Подаци приказани у овом раду прикупљени су анкетним истраживањем у којем су учествовали студенти завршне, четврте године студија Правног факултета Универзитета у Београду. Упитник је попунило укупно 334 студента завршне године студија (редовни студенти 4. године, апсолвенти и појединци који су обновили последњу годину студија). Разлог одабира само ове категорије студената је претпоставка да тек на завршној години студија студенти почињу озбиљно да промишљају о својој

⁷ Чл. 2 Закона о правосудном испиту (ЗПИ), Сл. гласник РС, бр. 16/97

⁸ Адвокат са минимум три године искуства у адвокатури који одговара за приправника (чл. 54 Закона о адвокатури (ЗА), Сл. гласник РС, бр. 31/2011 и 24/2012 – одлука УС).

будућој професији и плановима након дипломирања и да тек у тој финалној фази студија имају довољно сазнања из праксе на основу којих могу да донесу такву одлуку.

Упитник је попуњаван на предавањима или вежбама у периоду од средине октобра до средине новембра 2019. године. Истраживање је било добровољно и анонимно. Анкета је садржала тридесет два питања затвореног типа и шест отвореног типа. Упитник је био подељен на пет целина, од којих се једна тицала преференција студената ка одређеним професијама и њиховим каријерним плановима. Имајући у виду масовност Правног факултета Универзитета у Београду, који је у школској 2019/20. години у све четири године студија уписао укупно 7.120 студената, одабран је овај метод прикупљања података ради укључивања што већег броја студената у истраживање. У школској 2019/20. години, када је истраживање спроведено, дипломирало је 944 студента, што значи да број испитаника чини 35,4% свих студената који су те године стекли звање дипломирани правник.

АНАЛИЗА И ДИСКУСИЈА О РЕЗУЛТАТИМА ИСТРАЖИВАЊА

Одговори на питање „Када бисте морали да бирате једну правничку професију којом ћете се бавити, која би то професија била?“ приказани су у [Табели 1](#). Код испитаних студената не постоји колебање: послови у државном сектору су врло непожељни, а они у приватном врло тражени. Чак 58% испитаника жели да постану адвокати, што адвокатуру ставља на убедљиво прво место по популарности. Тек сваки десети студент жели да постане судија (свега 10,2%), а изненађујуће је да се испред судијског занимања налази чак и посао правника ван правосуђа: 20,7% студената жели да се бави професијама изван правосуђа (занимања која се не финансирају из буџета Републике Србије: правници у приватним фирмама, нотари, извршитељи и сл.). Студенти ретко оптирају за правосуђе и професије у њему, јер укупан број студената који желе да постану судије и тужиоци не прелази ни петину укупног броја испитаника: проценат је само 18,6.

Одговори о популарности правничких професија у односу на постигнуте резултате на студијама су приказани у [Табели 2](#), а као мерило успешности студената ауторка је узела њихову просечну оцену. Резултати показују да је адвокатура пожељна код студената свих просечних оцена на студијама, али је најзаступљенија код оних са најбољим просеком (између 9 и 10). Такође, посао судије је међу свим испитаним студентима врло ниско рангиран, али је најзаступљенији код оних са најнижом просечном оценом студирања (просеком између 6 и 7). Скоро четвртина студената (24%) са просечном оценом између 6 и 7 жели да постане судија једног дана, док то жели само 8,6% студената који имају просек између 9 и 10. Дакле, адвокатуром желе да се баве сви студенти, али је ова професија убедљиво најчешћи избор најбољих студената, док судијском професијом махом желе да се баве студенти са најмањом просечном оценом. Подаци Правосудне академије говоре да највећи број њених полазника (који се обучавају за судије и тужиоце) има просечну оцену на основним студијама између 8 и 9. Иако на први поглед овај податак делује у супротности са

налазом овог истраживања, треба имати у виду да је број полазника Правосудне академије врло мали (211 полазника у 8 генерација) и да се ти подаци не могу сматрати репрезентативним за читаво правосуђе⁹.

У теоријском делу је показано да 71% судија у Србији чине жене, те се поставља питање да ли постоје неке разлике у преференцијама студената у односу на пол испитаника. Феминизација правосуђа се објашњава сигурношћу радног места, фиксним радним временом, мањком стреса, могућношћу добијања боловања и одмора – што су особине запослења за које се традиционално верује да су привлачније женама ради усклађивања приватних и пословних обавеза. Ипак, као што је приказано у [Табели 3](#), не постоје велика одступања у одговорима у односу на пол испитаника. И један и други пол масовно желе да се баве адвокатуром, чак је и проценат жена будућих адвоката већи од процената мушкараца који желе да се баве том професијом. С друге стране, жене јесу заинтересованије и за место судије и за место тужиоца, али та разлика није статистички значајна. Као потврда горенаведених резултата, у [Табели 4](#) је приказана важност количине слободног времена који посао оставља као мотив за избор будуће професије у односу на пол испитаника. Ни ту не постоји значајно одступање, упркос очекивању да овај мотив буде значајнији девојкама него мушкарцима.

Разлике између постојећег стања у правосуђу и преференција студенткиња добијених у овом истраживању могу се објаснити тиме да жене у овом периоду свог живота још не размишљају о заснивању породице и усклађивању свог приватног и пословног живота. Иако је заснивање породице важно, истраживања показују да се 30 година живота перципира као време када млади планирају потомство (Tomanović, Stanojević, Ljubičić, 2016, str. 69; Tomanović, 2010, str. 187), што иде у прилог овом објашњењу.

Мотиви студената приликом избора будуће правничке професије

Како би ауторка дала објашњење за велику заинтересованост студената за адвокатску професију, испитивала је мотиве којима се студенти руководе приликом избора будућег занимања. У [Табели 5](#) су приказани мотиви поређани по просечној оцени одговора. У складу са капиталистичким вредностима, доминирају индивидуалистички мотиви: могућност напредовања, аутономија у раду и висина примања заузимају прва три места, а тек на четвртном месту је могућност остваривања правде у друштву. У наставку текста ћемо видети да ли и у којој мери сваки од ових мотива може бити задовољен у адвокатској и судијској професији. Ове две професије су одабране за поређење јер адвокатура представља тренутно најпожељнију правничку професију генерално, а судијска професија је најпопуларнија у односу на оне које се финансирају из буџета Републике Србије. Редослед излагања мотива и аргументације одређен је висином средње оцене важности мотива за студенте, а сажет приказ аргументације дат је у [Табели 6](#).

---

⁹ Сајт Правосудне академије, <https://www.pars.rs/sr/strucno-usavrsavanje/8-stranice/63-monitoring-i-evaluacija> 21.12.2021.

Могућности најредовања

Могућност напредовања као мотив има највећу средњу оцену, те се може закључити да је студентима најважније да посао који буду обављали пружа могућност за напредовање, да могу да раде у атмосфери у којој ће њихов рад бити препознат, цењен и награђен. Као што је у теоријском оквиру наглашено, варијације у броју и врсти клијената, количини примања, случајевима на којима појединци раде у адвокатским канцеларијама су велике (Vuković, 2017, стр. 106–109). У судијској професији избор у виша звања је неизвештан и спор и често не зависи од залагања и рада појединаца (Вајовић, Војовић, Костић, 2019; Група аутора, 2018а). Студенти судијску професију доживљавају као неперспективну, високо структурирану и нефлексибилну. Зато се најбољи студенти махом опредељују за адвокатуру, а не за судство: они не желе да постану судије јер се њихов труд и залагања не цене довољно у суду.¹⁰

Аутономија у раду

Други мотив по важности студентима је аутономија у раду и он такође иде у прилог адвокатској професији. Као што је у теоријском оквиру показано, судство је *de iure* независно, али бројна истраживања указују на честе притиске, најчешће од стране извршне власти (Dabetić, 2018с, 31–49; Gavrilović, Milanović, 2014, стр. 86–87). Адвокатска професија, наспрот судијској, није толико на мети извршне власти и адвокати најчешће остају ван дневних политичких дешавања. Њиховој великој аутономији доприноси и добра професионална организованост. Стање у правосуђу утиче на формирање ставова грађана о судству, те према истраживањима само 36% грађана има поверења у правосуђе (група аутора, 2018b, 10). Можемо претпоставити да такав став деле и студенти права и да се слика о правосуђу као органу који зависи од извршне власти усталила. Такав став утиче одвраћајуће када је избор будуће професије у питању, те када је у питању аутономија у раду као мотив предност добија адвокатска професија.

¹⁰ У прилог оваквом закључку говоре и подаци истраживања „Правници и правничке професије у Србији и Хрватској” из 2018. године, које се бавило темом шта је заиста важно за напредовање у правосудном систему Србије. Одговоре су давали припадници правничких професија који су имали задатак да оцене утицај различитих фактора на напредовање у њиховој професији. За одговоре да је пресудно залагање на раду и резултати на раду је оптирало чак 86% адвоката, наспрам само 47% судија. За одговор познанства и умреженост са људима који доносе одлуке о именовану и напредовању се изјаснило 37% адвоката, наспрам 66% судија. Дакле, лична залагања се више вреднују у адвокатској него у судијској професији, док су познанства пресудна у судијској професији. Разлике у овим резултатима делимично проистичу и из различите природе напредовања у ове две професије. Ипак, то препознају како припадници тих професија, тако и будући студенти. Стога на овај мотив, први по значају за студенте, боље одговара адвокатска професија. За више информација видети: *Заслује или везе? Шта је стварно важно за најредовање у српском правосудном систему?*, МОНС – Мониторинг социјалне ситуације у Србији, <https://mons.rs/sta-je-stvarno-vazno-za-napredovanje-u-srpskom-pravosudnom-sistemu>, 25.8.2020.

Висина примања

Трећи мотив по важности за студенте је висина примања, што је типична вредност капиталистичког друштва. И док адвокатура на задовољавајући начин одговара на овај мотив (види Vuković, 2017, str. 106–109), за судијску професију се то не може тврдити: већина приправника, па чак и судијских сарадника у суду волонтира (grupa autora, 2017, str. 41–42). Многи студенти који би можда и желели да постану судије не могу себи да приуште да немају сопствене приходе још две године. Чак и ако се занемаре прве године након дипломирања, истраживања у Србији показују да адвокати генерално имају већа примања од судија. Адвокатска професија се сматра исплативијом и лукративнијом у односу на судску, док судије сматрају да нису довољно плаћене за посао који обављају.

Остваривање правде у друштву

Следећи мотив је остваривање правде у друштву, а он иде више у корист судијској професији: „ићи судији значи ићи правди” (Aristotle, 2013, str. 100). С друге стране, у адвокатури није толико изражен тај мотив и адвокати као свој примарни циљ имају заштиту права својих клијената. Они имају обавезу рада у јавном интересу и имају своје етичке кодексе, али њихова делатност није директно упућена на остваривање правде. Дакле, остваривање правде у друштву је мотив на који боље одговара судијска професија. Ипак, он се налази на четвртном месту важности за студенте, иза прва три која иду у корист адвокатској професији.

Слободно време које посао оставља

Слободно време које посао оставља је следећи мотив по важности студентима. Судијски посао нема флексибилно радно време, али је зато оно ограничено: радни дан судијама, судијским приправницима и сарадницима траје осам сати и ради се од понедељка до петка.¹¹ У адвокатури то није случај, количина времена на послу варира од гране права којом се адвокат бави, као и од узраста појединца. Истраживања показују да адвокати и приправници раде у просеку 9 и по сати дневно, а млађи адвокати и адвокати који раде за велике канцеларије у просеку раде више него остали – млађи адвокати раде и до 15 сати у просеку, а адвокати који раде у великим канцеларијама нешто мање од 14 сати дневно (Vuković, 2017, str. 109). Већина испитиваних адвоката ради 9 или нешто више сати дневно, а најстарији нешто преко 6 сати (Vuković, 2017, str. 109). Ови подаци могу објаснити због чега најбољи студенти желе да постану адвокати: то су појединци који не презају од већег броја радних сати и подстицај у виду фиксног радног времена на будућем послу им није претерано важан.

---

¹¹ За сада не постоје детаљнија социолошка истраживања о фактичком броју радних сати појединаца запослених у суду и да ли се законска ограничења о броју радних сати поштују. Чл. 51 и 55 Закона о раду (ЗР), *Сл. гласник РС*, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење

Углед

Углед као мотив је претпоследњи на листи важности студентима. Као што је у Табели 7 приказано, студенти су као најугледније професије оценили следеће три: професор права, судија и адвокат. Све три професије имају оцену преко четири, а убедљиво најниже је оцењен правник у државној управи, са оценом 2,80. Може се закључити да студенти права веома цене готово све правничке професије, јер све осим правника у државној управи имају оцену вишу од средње. Дакле, резултати о перцепцији угледа адвокатске и судијске професије иду у корист судијској професији, мада разлика није претерано значајна.

Моћ и утицај

Последњи мотиви на листи приликом избора будуће правничке професије су моћ и утицај. И у једној и у другој професији моћ и утицај варирају и зависе од појединца. Адвокати бележе више приходе, те се може закључити да имају већу економску моћ у односу на судије. Судије као трећа грана власти имају изузетно важно занимање, те је и њихова функционална моћ велика. Важно је напоменути да судије имају забрану политичког деловања,¹² док код адвокатске професије таква забрана не постоји. Висок углед у друштву бележе обе професије, те се може закључити да имају једнако високу статусну моћ.

ЗАКЉУЧАК

Радно окружење у које треба да ступе будући дипломирани правници је неизвесно и динамично, што је у Србији последица модернизације, али и постсоцијалистичке трансформације. Млади у Србији су прихватили капиталистичке вредности и на своје будуће запослење гледају инструментално а испуњавање личних циљева им је приоритет: могућност за напредовање, аутономија у раду и висока примања су им најважнији. Правничка професија која најбоље одговара овим захтевима је адвокатска: 58% студената жели адвокатуру за своје будуће занимање. Послови у државном сектору су мање атрактивни: 10,2% студената жели да се након дипломирања запосли у судству, а 8,4% у тужилаштву. За послове у државном сектору оптирају студенти нижих просечних оцена, док они најбољи са просечном оценом између 9 и 10 бирају најчешће адвокатуру. Судије данас у Србији су већином женског пола, али једнако (мало) интересовање постоји за овај позив и међу студенткињама и међу студентима.

Оно што адвокатску професију чини тако привлачном су могућност напредовања која зависи од личних залагања и контаката, велика аутономија у раду и самосталност у односу на политику, као и висока примања које пријављује већина адвоката данас. С друге стране, код судијске професије на брзину и степен напредовања у недовољној мери утичу лична залагања појединца, судство је *de iure* независно, али су у пракси присутни бројни притисци и много судија се не осећа слободно да на одговорност

¹² Чл. 152 Устава РС

позове припаднике извршне власти, примања су стална, али недовољно висока. Томе треба додати и изузетно лоше услове за обављање приправничког стажа у суду.

На основу свега приказаног, закључује се да студенти судијску професију доживљавају као неперспективну, на мети сталних притисака и као слабо плаћену. С друге стране, адвокатска професија је та која је лукративнија и независнија од политике. Републици Србији би враћање атрактивности судијске професије у скоријем периоду требало да буде један од примарних задатака, јер без стручних, образованих и материјално сигурних и обезбеђених судија нема ни независности судства, па самим тим ни правне државе.

Mila Đ. Đorđević¹
University of Belgrade, Faculty of Law,
Department of Legal Theory, Sociology of Law and Philosophy of Law
Belgrade (Serbia)

BETWEEN THE JUDICIARY AND ADVOCACY: PROFESSIONAL PREFERENCES OF LAW STUDENTS IN SERBIA²

(Translation *In Extenso*)

Abstract: In this paper, the author will present the issue of professional preferences of law students, with a special emphasis on the preferences towards the judiciary and the advocacy as professions. The first part of the paper presents the most important legal professions in Serbia, while the second part of the text presents the results of quantitative research conducted at the Faculty of Law, the University of Belgrade. In the concluding discussion, the author will try to systematize the obtained results and give an explanation for them by presenting the motives that students are guided by when choosing a future profession and by comparing working conditions in the judicial and attorney professions.

Keywords: legal profession, lawyers, the judiciary, professional preferences, students' aspirations.

INTRODUCTION

The range of jobs to be performed by graduate jurists after completing their basic academic studies is wide: in the public sector, they can be employed as judges, prosecutors or attorneys, while in the private sector they can find a job in law offices, banks and companies. The list does not end here, because potential professions include those of notaries – public notaries, public executors, professors of law at the faculty or in secondary schools. Everyday routine and work tasks of each of these legal professions differ, which also implies certain differences in the degree of responsibility, level of autonomy, amount of free time, reputation, social influence and earnings in the above-listed jobs. In this paper, the author will deal with the issue of professional preferences of the students of law, with

---

¹ mila@ius.bg.ac.rs

² The paper was written as an elaboration and supplement to the master's thesis "Professional Preferences of the Students of the Faculty of Law, the University of Belgrade", presented at the Faculty of Law, the University of Belgrade, on 29 September 2020 before the panel of professors composed of Professor Danilo Vuković, PhD (mentor) and Professor Saša Bovan, PhD (member of the panel).

a special emphasis on the preferences towards the judiciary and advocacy as professions. The desirability of these two professions will be analyzed through the motives students are guided by when choosing their future profession, while the author will also explore whether students' preferences differ by their gender and their academic success.

SOCIAL CONTEXT

According to Welzel Inglehart's theory of modernization, economic growth and the welfare state lead towards better economic, intellectual and social autonomy of individuals, which consequently leads to the re-examination of uncontrolled and unlimited authority over people and sensitivity in relation to ideas of individual freedom (Janković, 2017, pp. 82–83). Modernization leads to emancipation in different spheres of life, including, among others, work motivation. The sphere of work in Serbia, apart from modernization, has also been affected by system changes that marked the process of post-socialist transformation (Lazić, 2011; Lazić, Cvejić, 2004; Pešić, 2017). First of all, the labour market was established and liberalized, with the changes occurring in the scope of employment (Poleti Ćosić, 2019, p. 149). The former socialist pattern of safe and permanent employment was transformed into less safe forms of employment (Poleti Ćosić, 2019, p. 144). Permanent employment becomes an exception, while individuals more frequently get involved in flexible, short-term and independent work engagements (Poleti Ćosić, 2019, p. 144), with the constant need to achieve further educational qualifications, skills and to stay in the process of further education and training (Mojčić, 2012, p. 111).

The "classic" three-degree division of the life course into education or preparation for employment, work career and retirement is no longer applicable (Mojčić, 2012, p. 111). Employees are not able to choose only one direction of work and to follow the recognizable "career path" within the same category of employment throughout their lives (Mojčić, 2012, p. 111). The capitalist social order imposed individualist values as the basic ones: inviolability of private property, freedom, equality before the law, material status etc. (Lazić, Pešić, 2019, p. 189). In line with such capitalist values, the young view their job instrumentally and the fulfilment of personal goals is expected to be in the first place. The assumption is that they value flexibility at work, high earnings and wide discretionary authorities, and it can be assumed that they will be more attracted by the private sector over the public sector.

The work environment young people should enter is uncertain and dynamic, while certain changes have also occurred in the legal profession both globally (Roach Anleu, 2000, p. 77) and locally (Dabetić, 2018a, p. 8). Some of the modern trends include the increasing number of jurists, different manners of entering the profession (Deflem, 2008, p. 188), narrow specialization, an increasing number of women jurists (Glenn Dau-Schmidt *et al.*, 2009), as well as a decreasing number of independent lawyers and an increasing number of large law offices. The larger number of trainees is the consequence of the changes in the legal education, while in Serbia the process is related to the privatization of legal education (Dabetić, 2018b, p. 9). In such modified environment, there are young students of law who, in line with the dominant individualist values and the varying work climate, choose their future legal professions.

THEORETICAL FRAMEWORK

Legal professions in Serbia

Law is a profession offering quite specialized services based on the knowledge that is not available to everyone and that is characterized by autonomy in work and the monopoly over legal services and practices (Deflem, 2008, pp. 186–187). Autonomy and monopoly are usually prescribed legally with the aim of performing that profession in the public interest and of developing the profession and its inner integrity (Deflem, 2008, p. 182, Šporer, 1990). Apart from autonomy and monopoly, the authors list some other characteristics of the professions: long-lasting higher education, the existence of standardization in the performance of the practice, the existence of social control and social sanctions, the existence of the code of professional ethics, permanent dealing with a profession, service orientation etc. (Ovesni, 2009, pp. 21–22). In theory there is no consent regarding the existence of one or several legal professions (Roach Anleu, 2000, pp. 89–91; Calavita, 2010, p. 27; Deflem, 2008, p. 182; Parsons, 1968, pp. 536–547), and the attitude about the plurality of legal professions is dominant among Serbian authors because the professional identities of jurists in Serbia are formed only after the completion of their formal education, through legal practice (Mrakovčić, Vuković, 2019, p. 80; Vuković, Grozdić, Forić, 2020; Sibinović, 2011; Spasić, Šarkić, Sibinović, 2011). Therefore, this paper will speak about legal professions in plural. After completing their studies at the faculties of law in Serbia, jurists with a university degree can opt for some of the following legal professions: a lawyer, a judge, a prosecutor, an attorney, a public notary, a public executor, a jurist in the private sector, a jurist in the public sector. The paper will go on to present further characteristics of the judiciary and advocacy as professions in Serbia.

Challenges encountered by judges and trainee judges

The judiciary profession is traditionally recognized as one of the most reputable legal professions in all societies (Zvekić, 1983, p. 283), but nowadays judges in Serbia face numerous challenges. The prevalent opinion is that the judges' position was worsened by the applicable Constitution from 2006³ (Ilić, 2017, p. 205). Besides their poorer institutional position, judges are also exposed to direct and indirect pressures, most often by the executive authorities (Dabetić, 2018c, 31–49). The state's attitude towards judges is also confirmed by the fact that, according to the Judges' Society of Serbia, judges are not supported in their association and are at best ignored, or that, in the worst case, the work of the associations is openly obstructed by the state (Dabetić, 2016, 109–110). Media releases are mentioned as a particular form of pressure because judges do not know who is behind some of the newspapers (Dabetić, 2020). Half of Serbia's judges find that the judiciary is not strong enough to hold the executive authorities responsible and that their position is strong enough to ensure the autonomy of the judiciary (Gavrilović, Milanović, 2014, pp. 86–87). The Constitution of the Republic of Serbia does not stipulate any special guarantees regarding

---

³ Constitution of the Republic of Serbia, "Official Gazette of the Republic of Serbia", No. 98/2006

judges' material independence and earnings, so as many as 87% judges in Serbia believe that they are inadequately paid for the job they perform, while only 8% find their salary satisfactory. The opinion that the judges' salary achieves the "guarantee of independence" is held by only 11% judges, while over one third of them think that the function is achieved at least partially (Group of authors, 2017, pp. 41–42). Another important characteristic of Serbia's judicial system is its feminization: the research shows that 71% judges in Serbia are women (Vuković, Grozdić, Forić, 2020, p. 19).

If a graduate from the faculty of law decides to become a judge, he/she will have to do two-year internship (during that time he/she will have the status of a trainee judge), to pass the bar examination and, after the successfully passed examination, to put in several years of work in a court of law⁴. During that period, they will have the status of trainee judges, which is the common name for the judge's associate, senior judge's associate and court consultant⁵. Their job involves providing assistance to judges, the preparation of court decision drafts, research into legal matters, court practice and legal literature, drafting legal understandings, as well as other jobs. Although there is a theoretical possibility that trainee judges will be paid, job advertisements are rare and are placed for a small number of people, while the latest public invitation for employing trainee judges was published by the Ministry of Justice on 15 December.⁶ Until a new advertisement, all students deciding to do their internship in any court of law in Serbia must retain the volunteer status. In practice, some people retain the volunteer status even after passing the bar examination, while performing the jobs of assistant judges (Bajović, Bojović, Kostić, 2019, p. 19, 31; Group of authors, 2018a, 31). The earnings of assistant judges (if any) vary substantially, depending on the title and the assigned pay grade, but most of them still think that they are not in accordance with the scope and importance of the job they perform. It should be noted that the earnings of assistant judges are not defined in relation to the percentage of the judges in the court of law where they are employed, but also that no increase in earnings is foreseeable, so they are not motivated to keep the current status and stay in the judicial system. However, assistant judges are in the least favourable position – they are volunteers who are not only unpaid, but the time spend in the volunteer status is not included in their work tenure either (Bajović, Bojović, Kostić, 2017; Group of authors, 2019, p. 5).

---

⁴ Two years for a judge of the misdemeanor court, three years for a judge of the basic court, six years for a judge of the higher court, commercial court and the Misdemeanor Appellate Court, ten years for a judge of the Appellate Court, Commercial Appellate Court and Administration Court, and twelve years for a judge of the Supreme Court of Cassation (Article 3 of the Law on Organization of Courts, "Official Gazette of the Republic of Serbia, Nos. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – other law, 78/2011 – other law, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – other law, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 – decision of the Constitutional Court, 87/2018 and 88/2018 – decision of the Constitutional Court).

⁵ Article 58 of the Law on Organization of courts

⁶ The job advertisement was published in the Official Gazette of the Republic of Serbia, No. 112/17 of 15 December 2017 and is available at: <https://www.mpravde.gov.rs/obavestjenje/17506/javni-konkurs-za-popunjavanje-radnih-mesta-sudijskih-pripravnika.php>, 6 August 2020.

Changes in advocacy

The differences within advocacy as a profession are so substantial that some authors think there are two separate professions: one group consists of those lawyers who work for corporations, while the second group consists of independent lawyers or small law offices dealing with individuals (Calavita, 2010, p. 27). The justification of such division is supported by huge differences in prestige and earnings of lawyers (Abel, 2008, pp. 548; Roach Anleu, 2000, pp. 89–91; Deflem, 2008, pp. 189; Stake, Dau-Schmidt, Mukhopadhaya, 2007, pp. 939–981). In Serbian advocacy there is similar stratification as well, but not to such an extent as in the USA. The research results indicate that lawyers working in large offices or deal with commercial law most frequently have a better material position than those working on their own (Vuković, 2017, pp. 105–106). The research in Serbia indicates that average annual income of lawyers' households is far higher than the average in the country and in comparison to other legal professions (Vuković, 2017, pp. 106–109). In Serbia, this stratification is also related to the arrival of foreign law offices, leading to informal corporatization of advocacy as a profession (Vuković, 2020, p. 149). Foreign law offices (*global professional services firms*) employ several hundred lawyers worldwide and they oppose traditional regimes of regulating the job of lawyers (Flood, 2011, p. 508; Parker, 2004, pp. 347–380). Nevertheless, these changes in Serbia are currently outside the formal sphere. Apart from the stratification of lawyers and informal corporatization, the increasing number of lawyers is a trend present both globally and in Serbia (Vuković, 2020, pp. 148–149). In 2018, there was one lawyer in 761 citizens, while twenty years earlier (in 1990) the ratio was 1:3834 (Vuković, 2020, pp. 148–149).

Internship in law offices also lasts two years⁷ as a precondition for taking the bar examination, which enables an individual to enter the chamber of lawyers as a lawyer. During this two-year internship in a law office, a jurist with a university degree has the status of a trainee lawyer or a volunteer trainee lawyer, which depends on whether he/she has concluded a volunteering contract or an employment contract with the principal⁸.

METHODOLOGICAL FRAMEWORK

The data shown in this paper have been collected in a survey involving the students of the final, i.e. fourth year of studies at the Faculty of Law, the University of Belgrade. The questionnaire was filled in by 334 students of the final year of studies (full-time fourth-year students, undergraduates and individuals repeating the last year of their studies). The reason for choosing only this category of students is the assumption that it is not until the final year of studies that students begin seriously considering their future profession and plans after graduation and that it is only in the final stage of studies that they have sufficient practical knowledge on the basis of which they can make that decision.

The questionnaire was filled in during lectures and exercise classes in the period from mid-October to mid-November 2019. The research was voluntary and anonymous. The

⁷ Article 2 of the Law on the Bar Examination, "Official Gazette of the Republic of Serbia", No. 16/97

⁸ A lawyer with the minimum three-year experience in advocacy corresponding for a trainee (Article 54 of the Law on Advocacy, "Official Gazette of the Republic of Serbia", Nos. 31/2011 and 24/2012 – decision of the Constitutional Court).

survey contained thirty-two closed-ended and six open-ended questions. The questionnaire was divided into five units, one of which referred to the students' preferences towards certain professions and their career plans. Having in mind the large number of students at the Faculty of Law, the University of Belgrade, which in the academic year 2019/20 enrolled the total of 7,120 students in all four years of studies, this method of data collection was chosen in order to include the largest possible number of the students in the research. In the academic year 2019/20, when the research was conducted, 944 students graduated, which means that the number of the respondents accounts for 35.4% of all the students who obtained a university degree that year.

ANALYSIS AND DISCUSSION REGARDING THE RESEARCH RESULTS

The answers to the question "If you had to choose only one legal profession to deal with, which profession would it be?", are shown in [Table 1](#). Among the surveyed students, there is no hesitation: the public sector jobs are rather undesirable, while those in the private sector are popular. As many as 58% respondents want to be lawyers, which ranks advocacy in the absolute first place by popularity. Only one in ten students wants to become a judge (only 10.2%), while it comes as a surprise that the profession of a judge is preceded even by the job of a jurist outside the judicial system: 20.7% students want to go into professions outside the judiciary (professions that are not financed from the budget of the Republic of Serbia, jurists in private companies, public notaries, public executors etc.). The students rarely opt for the judiciary and professions in it because the total number of the students wanting to become judges and prosecutors does not exceed one fifth of the total number of the respondents. The percentage is only 18.6.

The answers about popularity of legal professions in relation to the results achieved during studies are shown in [Table 2](#), and the author takes the students' GPA as a measure of their success. The results show that being a lawyer is preferred by students with different GPAs during studies, but it is prevalent among those with the best GPA (between 9 and 10). Moreover, the job of a judge is rather lowly ranked among all the surveyed students, but it is the most present among those with the lowest GPA (between 6 and 7). Almost a quarter of students (24%) with the GPA between 6 and 7 would like to be judges one day, while only 8.6% students with the GPA between 9 and 10 would like that. Therefore, all students would like to become lawyers, but this profession is most frequently the top choice of the best students, while the judiciary profession mostly appeals to those students with the lowest GPA. The data of the Judicial Academy indicate that the greatest number of its students (who are trained to be judges and prosecutors) have the GPA between 8 and 9 in their basic academic studies. Although at first sight such data seem opposite to the findings of this paper, it should be taken into account that the number of students at the Judicial Academy is quite small (211 students in 8 generations), so those data cannot be considered representative for the entire judiciary⁹.

⁹ The website of the Judicial Academy, <https://www.pars.rs/sr/strucno-usavrsavanje/8-stranice/63-monitoring-i-evaluacija> 21 December 2021.

In the theoretical part, it is shown that 71% judges in Serbia are women, so the question arises whether there are some differences in the students' preferences in relation to the respondents' gender. Feminization of the judiciary is explained by the safety of the work place, fixed working hours, absence of stress, the possibility to take sick leave and holidays – which characterizes jobs traditionally believed to be more appealing to women because of balancing between private and business obligations. However, as shown in [Table 3](#), there are no large deviations in the answers regarding the respondents' gender. Both men and women would like to become lawyers, whereas the percentage of future female lawyers is higher than that of men who would like to choose that profession. On the other hand, women are also more interested in the positions of judges and prosecutors, but that difference is not statistically significant. In support of the above-listed results, [Table 4](#) shows the importance of the amount of free time away from work as a motive for choosing the future profession in relation to the respondents' gender. There is no significant deviation here either, despite the fact that this motive is expected to be more relevant to women than to men.

The differences between the current state in the judiciary and the female students' preferences obtained in this research may be explained by the fact that in this period of their lives women still do not think about starting a family and balancing their private and business life. Although starting a family is important, the research shows that the age of thirty is perceived as the time when young people plan to do it (Tomanović, Stanojević, Ljubičić, 2016, p. 69; Tomanović, 2010, p. 187), which supports this explanation.

Students' motives when choosing future legal professions

In order to explain the students' great interest in advocacy, the author examined the motives the students are guided by when choosing their future profession. [Table 5](#) shows the motives listed by the average grade of the answers. In line with capitalist values, individualist motives are predominant: opportunities of promotion, autonomy in work and earnings are in the first three places, while the possibility of achieving justice in society is only in the fourth place. In the following text, we will see whether and to what extent each of these motives can be fulfilled in advocacy and the judiciary as professions. These two professions have been chosen for comparison because advocacy is currently the most desired legal profession in general, while being a judge is the most popular profession among those financed from the budget of the Republic of Serbia. The order of presenting the motives and arguments is determined by the average grade of the importance of these motives to students, while the summary of arguments is given in [Table 6](#).

Opportunity of promotion

The opportunity of promotion as a motive has the highest average grade, so that it can be concluded that the students find it most important if the job they do can offer them an opportunity of promotion, the possibility of working in the atmosphere where their job will be recognized, appreciated and awarded. As emphasized in the theoretical framework, there are large variations in the number and kind of clients, the amount of earnings, cases

on which individuals work in law offices (Vuković, 2017, pp. 106–109). In the judiciary, the appointment for senior positions is uncertain and slow and often it does not depend on the individuals' efforts and work (Bajović, Bojović, Kostić, 2019; Group of authors, 2018a). The students view the judiciary profession as unpromising, highly structured and inflexible. That is why the best students mostly opt for advocacy and not the judiciary: they do not want to become judges because their efforts and hard work are not sufficiently appreciated in a court of law.¹⁰

Autonomy in work

The second most important motive to the students is autonomy in work, and it is also in favour of advocacy as a profession. As shown in the theoretical framework, the judiciary is *de iure* independent, but numerous studies point to frequent pressures, most often by the executive authorities (Dabetić, 2018c, 31–49; Gavrilović, Milanović, 2014, pp. 86–87). Unlike the judiciary, advocacy as a profession is not so much targeted by the executive authorities and lawyers most often remain outside daily political events. Their large autonomy is also contributed to by good professional organization. The state in the judiciary affects the formation of the citizens' attitudes towards the judiciary, so, according to the research, only 36% citizens trust the judiciary (Group of authors, 2018b, 10). We can assume that such attitude is shared by law students and that the picture of the judiciary as a body dependent on the executive power has been established. Such attitude acts like a deterrent when it comes to choosing the future profession. Therefore, speaking of autonomy in work as a motive, advocacy has the advantage.

Amount of earnings

The third most important motive for the students is the amount of earnings, which is a typical value in the capitalist society. While advocacy suits this motive in a satisfactory manner (see Vuković, 2017, pp. 106–109), the same cannot be claimed for the judiciary: most trainees and even judiciary associates in the court are volunteers (Group of authors,

---

¹⁰ This conclusion is supported by the data of the 2018 research "Jurists and Legal Professions in Serbia and Croatia", which deals with the topic about what is actually important for being promoted in the judicial system of Serbia. The answers were given by the members of legal professions whose task was to evaluate the influence of different factors on the promotion in their legal profession. As many as 86% lawyers opted for the answer that work commitment and results were crucial, as compared to only 47% judges. The answer that being acquainted and networked with people who decide about appointments and promotion was given by 37% lawyers as compared to 66% judges. Therefore, personal efforts are evaluated more highly by the advocacy than by the judiciary, while personal connections are relevant in the judiciary. The differences in these results also derive partly from the different nature of promotion in these two professions. However, it is recognized by the members of these professions as well as by the future students. That is why this motive, of primary importance for the students, is better suited by advocacy as a profession. For more information see: *Merits or connections? What is really important for progress in the Serbian judicial system?*, MONS – Monitoring the social situation in Serbia, <https://mons.rs/sta-je-stvarno-vazno-za-napredovanje-u-srpskom-pravosudnom-sistemu>, 25 August 2020.

2017, pp. 41–42). Many students who might even want to be judges cannot afford it because they will have no earnings of their own during the next two years. Even if we put aside the first years after graduation, the research in Serbia shows that lawyers generally earn more than judges do. Advocacy is considered more cost-effective and lucrative in comparison to the judiciary, while judges believe they are not sufficiently paid for the job they do.

Achievement of justice in society

The following motive is achievement of justice in society, which is more in favour of the judiciary: “going to a judge means going to justice” (Aristotle, 2013, p. 100). On the other hand, this motive is not so pronounced in advocacy and lawyers’ primary goal is to protect the rights of their clients. They are obliged to work in the public interest and have their own codes of ethics, but their profession is not directly oriented towards achievement of justice. Therefore, achievement of justice in society is a motive that is better suited to the judiciary. However, it is in the fourth place by relevance to the students, ranked after the three motives that are in favour of advocacy.

Free time away from work

The free time away from work is the following motive by its importance to the students. The job of a judge has no flexible working hours, but these hours are limited: a business day of judges, trainee judges and associates lasts eight hours, from Monday to Friday.¹¹ It is not the case with lawyers – the amount of time spent at work depends on the branch of law they deal with, as well as on the individual’s age. The research shows that lawyers and trainees work on average 9½ hours a day, while younger lawyers and lawyers working for large offices work on average more than the others – younger lawyers work up to 15 hours a day, while those in large offices work slightly less than 14 hours a day (Vuković, 2017, p. 109). The majority of the surveyed lawyers work 9 or more hours a day, while the oldest ones work slightly more than 6 hours (Vuković, 2017, p. 109). These data can explain why best students want to become lawyers: those are individuals who accept a larger number of working hours and the impetus in the form of fixed working hours in their future job is not extremely important.

Reputation

Reputation as a motive is penultimate in the list of relevance to the students. As shown in [Table 7](#), the students grade the following three professions as the most appreciated ones: a university professor, a judge and a lawyer. All three professions are graded by more than

---

¹¹ Currently there is no detailed sociological research into the actual number of working hours of individuals employed in courts or whether legal restrictions about the number of working hours are observed. Articles 51 and 55 of the Labour Law, “Official Gazette of the Republic of Serbia”, Nos. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – decision of the Constitutional Court, 113/2017 and 95/2018 – authentic interpretation

four, while the lowest grade of 2.80 is given to the profession of a jurist in the public administration. It can be concluded that law students highly appreciate almost all legal professions because all of them, except for that of a jurist in public administration, are given more than average grades. Therefore, the results about the perception of the reputation of advocacy and the judiciary as professions are in favour of the judiciary, although the difference is not extremely significant.

Power and influence

The last motives in the list regarding the choice of a future legal profession are power and influence. In both professions, power and influence vary and depend on the individual. Lawyers have better earnings and it can be concluded that they have a greater economic power as compared to judges. Judges as the third branch of power have an exceptionally important profession and their functional power is accordingly large. It is important to note that judges are forbidden to act politically,¹² while there is no such prohibition in advocacy. High reputation in society is the feature of both professions, so it can be concluded that they have equally high status power.

CONCLUSION

The work environment that should be entered by future graduate jurists is uncertain and dynamic, which is the consequence of modernization, as well as post-socialist transformation in Serbia. Young people in Serbia have accepted capitalist values and they view their future employment in an instrumental manner, with the achievement of their personal goals being their priority: promotion opportunities, autonomy in work and high earnings are most relevant to them. The legal profession, which suits these requirements best, is that of lawyers: 58% students would like to be lawyers in the future. Employment in the public sector is less attractive: 10.2% students would like to be employed in the judiciary after obtaining their university degree, while 8.4% would like to work as prosecutors. The jobs in the public sector are opted for by students with a lower GPA, while those with the best GPA, between 9 and 10, most often choose advocacy. Judges in today's Serbia are mostly female, but both female and male students are equally (i.e. insufficiently) interested in this profession.

What makes advocacy as a profession so appealing is the opportunity of promotion, which depends on personal efforts and contacts, great autonomy in work and independence in relation to politics, as well as high earnings reported by the majority of lawyers nowadays. On the other hand, in the judiciary profession, the rate and degree of promotion are insufficiently affected by personal efforts of individuals; the judicial system is *de iure* independent, but in practice there are numerous pressures so that many judges do not feel free to hold the members of the executive power responsible; their earnings are regular, but not high enough. In addition to this, courts of law offer extremely bad conditions for performing the internship.

---

¹² Article 152 of the Constitution of the Republic of Serbia

Based on the above-mentioned, it can be concluded that students view the profession of judges as lacking perspective, targeted by constant pressures and poorly paid. On the other hand, the profession of lawyers is the one that is more lucrative and less dependent on politics. In the Republic of Serbia, the return of the appeal to the judiciary as a profession should be one of primary tasks in the near future, because without professional, educated and materially safe judges with sufficient earnings, there is no independence of the judicial system, and thus no legal state either.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Abel, R. L. (2008). "Legal Profession", *The Oxford Handbook of Law and Politics*. New York: Oxford University Press. Doi: [10.1093/oxfordhb/9780199208425.003.0031](https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199208425.003.0031)
- Aristotle (2013). *Nicomachean Ethics*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića. [In Serbian]
- Bajović, V., Knežević Bojović, A., Kostić, J. (2019) *Analysis of the position of judicial assistants in the Republic of Serbia with recommendations for its improvement*, Beograd: Beogradska konferencija pravnika. Available at: https://www.rolps.org/public/documents/upload/BEKOP_Analiza%20polozaja%20sudijских%20pomocnika%20u%20Republici%20Srbiji%20sa%20preporukama%20za%20njegovo%20unapredjenje,%20jun%202019.pdf [In Serbian]
- Calavita, K. (2010). *Invitation to Law and Society: an introduction to the study of real law*. Chicago: The University of Chicago Press. Available at: https://press.uchicago.edu/dam/ucp/books/pdf/course_intro/978-0-226-29658-6_course_intro.pdf
- Dabetić, V. (2016). The attitude of the state towards the professional association of judges - the case of the Association of Judges of Serbia. *Pravo i privreda* 10–12/2016. Available at: [http://www.pravnicuprivredi.org.rs/images/casopis/Pravo%20i%20privreda%202016%20\(10-12\).pdf](http://www.pravnicuprivredi.org.rs/images/casopis/Pravo%20i%20privreda%202016%20(10-12).pdf)[In Serbian]
- Dabetić, V. (2018a). Normative Endangerment of Institutional Independence of Judiciary in contemporary Serbia. *Yearbook – Human Rights Protection – From Unlawfulness to Legality*. Novi Sad. Available at: https://www.iksi.ac.rs/izdanja/godisnjak_novi_sad_2018.pdf
- Dabetić, V. (2018b). *Types of pressure on judges in Serbia today and their answers*. (master's thesis) Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu. Beograd [In Serbian]
- Dabetić, V. (2018c). Challenges of the legal profession in neoliberalism - the case of Serbia. *Harmonisation of Serbia's Business Law with the European Union Law*. Beograd. [In Serbian]
- Dabetić, V. (2020). Media as a third party to court proceedings - the role of the "seventh force" in public reporting. *Harmonisation of Serbia's Business Law with the European Union Law*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu. [In Serbian]
- Dau-Schmidt K. G. et al. (2009). Men and Women of the Bar: The Impact of Gender on Legal Careers. *Michigan Journal of Gender and Law*. Available at: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=facpub>
- Deflem, M. (2008). *Sociology of Law Visions of a Scholarly Tradition*. New York: Cambridge University Press. Doi: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815546>

- Flood, J. (2011). The re-landscaping of the legal profession: Large law firms and professional re-regulation. *Current Sociology* 59(4). Doi: [10.1177/0011392111402725](https://doi.org/10.1177/0011392111402725)
- Gavrilović, Z., Milanović, M. (2014). *Research on the professional integrity of public prosecutors and judges*. Niš: Centar za ljudska prava – Niš. [In Serbian]
- Group of authors (2017). *Strengthening the independence and integrity of judges in Serbia*. Beograd: Udruženje sudija Srbije. Available at: https://www.sudije.rs/files/Drutvo_sudija_Srbije_-_Jaanje_nezavisnosti_i_integriteta_sudija.pdf [In Serbian]
- Group of authors (2018a). *Analysis of the position of judicial assistants in the judicial system of the Republic of Serbia*. USAID Rule of Law project. Available at: <http://www.ustp.rs/img/analiza-polozaja-sudijskih-pomocnika-NACRT-FINAL-Jun-2018.pdf> [In Serbian]
- Group of authors (2018b). *Serbian Public about the Police – Results of the public opinion survey for 2018*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku. Available at: https://bezbednost.org/wp-content/uploads/2020/07/the_citizens_opinion_of_the_police_in_serbia_-_201.pdf [In Serbian]
- Group of authors (2019). *Catalog and analysis of the work of judicial assistants in the judicial system of the Republic of Serbia*. Beograd: USAID Rule of Law project. Available at: http://usudprek.org.rs/pub/download/katalog_i_analiza_poslova.pdf [In Serbian]
- Ilić, G. (2017). Observations on the organization of the judicial function. *Glasnik Advokatske komore Vojvodine* 89/3–4. Available at: <https://akv.org.rs/glasnik/brojevi/?godina=129&mesec=> [In Serbian]
- Lazić, M., Cvejić, S. (2004). Changes in Social Structure in Serbia: The Case of the Blocked Post-Socialist Transformation. In: Milić, A. (ed.) *Social Transformation and Strategies of Social Groups: Everyday Life of Serbia at the Beginning of the Third Millennium*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta. Available at: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/04/Mladen-Lazic-Slobodan-Cvejic-Promen-osnovnih-struktura.pdf> [In Serbian]
- Lazić, M., Pešić, J. (2019). Stabilization of the capitalist order in Serbia and acceptance of liberal value orientations. In: Lazić, M., Cvejić, S. (eds.) *Stratification Changes in the Period of Capitalism Consolidations in Serbia*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu. Available at: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2020/01/Mladen-Lazi%C4%87-Slobodan-Cveji%C4%87-prir-Stratifikacijske-promene-u-periodu-konsolidacije-kapitalizma-u-Srbiji.pdf> [In Serbian]
- Lazić, M. (2011). *Waiting for capitalism – The emergence of new class relations in Serbia*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Mojić, D. (2012). Educated and unemployed: shaping the work biographies of young people. In: *The Young – Our Present: Research into Social Biographies of the Young in Serbia*. Beograd: „Čigoja štampa”, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu. Available at: https://wbc-rti.info/object/news/11624/attach/Youth-Our_Present.pdf [In Serbian]
- Mrakovčić, M., Vuković, D. (2019). Internal crisis of justice? Attitudes of members of legal professions about justice in Croatia and Serbia. *Politička misao* 56/1, 75-105. <https://doi.org/10.20901/pm.56.1.03> [In Croatian]
- Janković, A. (2017). Social Reality Viewed from the Perspective of Values. *Sociološka luča* XI/2. [In Serbian]

- Ovesni, K. (2009). *Adult education – profession and professionalization*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Available at: https://kristinkaovesni.weebly.com/uploads/9/8/7/3/9873241/kristinka_ovesni_-_andragoski_kadrovi_-_profesija_i_profesionalizacija.pdf [In Serbian]
- Parker, C. (2004). Law firms incorporated: How incorporation could and should make firms more ethically responsible. *The University of Queensland Law Journal* 23. Available at: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/UQLJ/2004/27.pdf>
- Pešić, J. (2017). *Changing Value Orientations in the Postsocialist Societies of Serbia and Croatia: Political and Economic Liberalism*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu. Available at: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/03/Jelena-Pesic-Promena-vrednosnih-orijentacija.pdf> [In Serbian]
- Poleti Ćosić, D. (2019). Work orientations and work-motivated mobility in Serbia – a comparative perspective. In: Lazić, M., Cvejić, S. (eds.) *Stratification Changes in the Period of Capitalism Consolidations in Serbia*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Available at: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2020/01/Mladen-Lazi%C4%87-Slobodan-Cveji%C4%87-prir-Stratifikacijske-promene-u-periodu-konsolidacije-kapitalizma-u-Srbiji.pdf> [In Serbian]
- Roach Anleu, S. L. (2000). *Law and Social Change*, London: SAGE Publications. Doi: 10.4135/9781446215975
- Sibinović, Đ. (2011). *The right of Advocacy*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Spasić, S., Šarkić, N., Sibinović, Đ. (2011). *Judicial Professions*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Stake, E. J., Dau-Schmidt, K. G., Mukhopadhyaya, K., (2007). Income and Career Satisfaction in the Legal Profession: Survey Data from Indiana Law School Graduates. *Articles by Maurer Faculty* 446. Available at: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1446&context=facpub>
- Šporer, Ž. (1990). *Sociology of Professions*. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske. [In Croatian]
- Tomanović, S., Stanojević, D., Ljubičić, M. (2016). *Becoming a Parent in Serbia. Sociological Research of the Transition to Parenthood*. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet. Available at: https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/04/Smiljka-Tomanovic-Milana-Ljubivic-Dragan-Stanojevic_Postajanje-roditeljem.pdf [In Serbian]
- Tomanović, S. (2010). *Growing up in Belgrade – Shaping Social Biographies of Young People in Families of Two Social Strata*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu. Available at: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/04/Smiljka-Tomanovic-Odrastanje-u-Beogradu.pdf> [In Serbian]
- Vuković, D., Grozdić, V., Forić, S. (2020). Serbia and Bosnia and Herzegovina: Challenges of Democratic Consolidation and Liberalisation. In R. L. Abel, O. Hammersley, H. Sommerlad, U. Schultz (eds.) *Lawyers in 21st-Century Societies*, Vol One. Oxford: Hart Publishing.
- Vuković, D. (2017). Advocacy in Serbia: Results of Empirical Research. *Branich – Časopis za pravnu teoriju i praksu Advokatske komore Srbije* 1–4, Beograd. Available at: https://www.academia.edu/40686049/Advokatura_u_Srbiji_Rezultati_empirijskog_istra%C5%BEivanja_Advocates_in_Serbia_Results_of_an_empirical_research [In Serbian]

- Zvekić, U. (1983) *The Judicial Profession – A Sociological Analysis* (doctoral dissertation). Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu. Beograd. [In Serbian]
- Živković, M., Živković, V. (2013). About the Introduction of Public Notaries in Serbia. *Zbornik PFZ* 63(2), 433–448. Available at: <https://hrcak.srce.hr/file/161632> [In Serbian]

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ / INTERNET SOURCES

- Merits or connections? What is really important for progress in the Serbian judicial system?*, MONS – Monitoring the social situation in Serbia. Available at <https://mons.rs/sta-je-stvarno-vazno-za-napredovanje-u-srpskom-pravosudnom-sistemu>, 25 August 2020. [In Serbian]
- Public competition for filling the positions of trainee judges*, Republic of Serbia Ministry of Justice. Available at <https://www.mpravde.gov.rs/obavestenje/17506/javni-konkurs-za-popunjavanje-radnih-mesta-sudijskih-pripravnika.php>, 6 August 2020. [In Serbian]
- Monitoring and Evaluation*, Judicial Academy. Available at <https://www.pars.rs/en/strucno-usavrsavanje-eng/monitoring-i-evaluacija-eng> 21 December 2021.

ПРАВНИ ПРОПИСИ / LEGAL ACTS

- Constitution of the Republic of Serbia, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, No. 98/2006 [In Serbian]
- Labour Law, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, Nos. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – decision of the Constitutional Court, 113/2017 and 95/2018 – authentic interpretation [In Serbian]
- Law on Advocacy, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, Nos. 31/2011 and 24/2012 – decision of the Constitutional Court [In Serbian]
- Law on the Bar Examination, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, No. 16/97 [In Serbian]
- Law on Organization of Courts, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, Nos. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – other law, 78/2011 – other law, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – other law, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 – decision of the Constitutional Court, 87/2018 and 88/2018 – decision of the Constitutional Court) [In Serbian]

APPENDIX / ПРИЛОГ

Табела 1: Преференције студената према одређеним правничким професијама /
Table 1: Students' preferences for certain legal professions

Правничка професија / Legal profession	Процент студената који су се определили за одређену правничку професију / Percentage of students who have opted for a particular legal profession
Адвокат / Lawyer	58,0%
Правник ван правосуђа / Lawyer outside judiciary	21,0%
Судија / Judge	10,2%
Тужилац / Prosecutor	8,4%
Професор на факултету и сродна занимања / University professor and related professions	2,4%

Табела 2: Одабир правничких професија у односу на просек на основним студијама /
Table 2: Choice of legal professions in relation to the GPA in the basic academic studies

Правничке професије / Legal professions						
Просек на основним студијама / GPA in the basic studies	Судија / Judge	Адвокат / Lawyer	Тужилац / Prosecutor	Правник ван правосуђа / Lawyer outside the judiciary	Професор на факултету / University professor	Укупно / Total
6–7	24%	48%	4%	24%	0%	100%
7–8	8,5%	60,7%	6,8%	23,9%	0%	100%
8–9	10,1%	55,6%	12,1%	22,2%	0%	100%
9–10	8,6%	61,7%	8,6%	12,3%	8,6%	100%

Табела 3: Одабир одређене правничке професије у односу на пол испитиваника /
Table 3: Choice of a certain legal profession in relation to the gender of the respondents

Правничка професија / Legal profession	Пол: мушки / Gender: male	Пол: женски / Gender: female
Адвокат / Lawyer	57,7 %	58,5%
Правник ван правосуђа / Lawyer outside the judiciary	23,8 %	18,7%
Судија / Judge	8,5 %	11,4%
Тужилац / Prosecutor	6,2 %	10,4%
Професор на факултету / University professor	3,8 %	1%
Укупно / Total	100%	100%

Табела 4: Важности мотива „количина слободне времена који посао оставља” у односу на пол студента / Table 4: Importance of the motive “amount of free time that the job leaves” in relation to the gender of the students

	Количина слободног времена / Amount of free time		
Пол / Gender	Није ми важно/важно ми је мало / It doesn't matter to me/ it matters a little to me	Нити ми је важно, нити ми је неважно / It is neither important nor unimportant	Важно ми је/пресудно ми је / It matters to me / it is crucial to me
Мушки / Male	5,4%	21,9%	72,6%
Женски / Female	11%	20,4%	68,5%

Табела 5: Мотиви приликом одабира будуће правничке професије поређани по просечној оцени одговора / Table 5: Motives when choosing a future legal profession, sorted by the average score of the answers

Мотиви приликом одабира будуће правничке професије / Motives for choosing a future legal profession	Није ми важно/важно ми је мало / It doesn't matter to me/ it matters a little to me	Нити ми је важно, нити ми је неважно / It is neither important nor unimportant	Важно ми је/пресудно ми је / It matters to me / it is crucial to me	Просечна оцена одговора на скали од 1 до 5 / Average rating on a scale from 1 to 5
Могућност напредовања / Possibility of promotion	0,9%	7,7%	91,4%	4,36
Аутономија у раду / Autonomy in work	3,9%	17,3%	78,8%	4,06
Висина примања / Earnings	3%	10,8%	86,2%	4,05
Остваривање правде у друштву / Achieving justice in society	10%	17%	73%	3,90
Количина слободног времена који посао оставља / The amount of free time	8,8%	21%	70,1%	3,82
Углед / Reputation	10,2%	16%	73,8%	3,81
Моћ и утицај / Power and influence	26,7%	27,6%	45,7%	3,26

Табела 6: Предности и мане адвокатске и судијске професије у односу на мотиве студената за избор будуће професије / Table 6: Advantages and disadvantages of the legal and judicial professions in relation to the students' motives for choosing a future profession

Погодности на будућем занимању / Benefits of future occupation	Адвокатска професија / Lawyers	Судијска професија / The judiciary
Могућност напредовања / Possibility of promotion	Зависи од појединца / It depends on the individual	На брзину и степен напредовања у недовољној мери утичу лична залагања појединца / The speed and degree of promotion are insufficiently influenced by the personal efforts
Аутономија у раду / Autonomy in work	Велика самосталност – адвокат ради или као појединац или у оквиру адвокатске канцеларије, самостално у односу на доминантну политику / Great autonomy – lawyers work either as individuals or within a law office, independently of the dominant policy	<i>De iure</i> независна, али <i>de facto</i> су у пракси присутни бројни притисци / <i>De jure</i> independent, but <i>de facto</i> in practice there are many pressures
Висина примања / Earnings	Варира – зависи од залагања појединца, али је виша у односу на друге правничке професије / It varies, depending on the efforts of the individual, but it is higher in comparison to other legal professions	Стална – месечна плата која није висока / Regular – monthly salary, but not high
Остваривање правде у друштву / Achieving justice in society	Појединац заступа клијенте и ради у њиховом интересу – правда као мотив није доминантна / An individual represents clients and works in their interest – justice as a motive is not dominant	Судија доноси пресуде у име народа и по закону – правда као мотив је доминантна / The judge decides on behalf of the people and according to the law – justice as the motive is dominant
Количина слободног времена који посао оставља / The amount of free time	Количина слободног времена зависи од количине посла, врсте права којом се адвокат бави и узраста адвоката / The amount of free time depends on the amount of work, the type of law practised and the age of the attorney	Количина слободног времена је стална – постоји радно време које се поштује / The amount of free time is constant – working hours are respected

← НАЗАД

← BACK

Углед / Reputation	Уживају висок углед у друштву / They enjoy a high reputation in society	Уживају изузетно висок углед у друштву / They enjoy an extremely high reputation in society
Моћ и утицај / Power and influence	Зависи од појединца / It depends on the individual	Зависи од појединца, постоји забрана бављења политиком / It depends on the individual, there is a ban on doing politics

Табела 7: Просечна оцена угледа одређених правничких професија /
Table 7: Average assessment of the reputation of certain legal professions

Правничка професија / Legal profession	Просечна оцена угледа правничке професије на скали од 1 до 5 / Average rating of the reputation of the legal profession on a scale from 1 to 5
Професор права / University professor	4,21
Судија / Judge	4,19
Адвокат / Lawyer	4,10
Тужилац / Prosecutor	3,83
Јавни бележник / Public notary	3,42
Правник у привреди / Lawyer in the private sector	3,30
Правник у државној управи / Lawyer in the public sector	2,80

← НАЗАД

← ВАСК